

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДАР БОРАИ САРВАТҶОИ ЗЕРИЗАМИНӢ

(Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351, аз 31.12.2008 № 471, аз 29.12.2010 № 663, аз 28.12.2013 № 1048)

Қонуни мазкур асосҳои ҳуқуқии омӯзиш, ҳифз ва истифодабарии сарватҳои зеризаминиро муқаррар намуда, муносибатҳоро дар ин соҳа танзим менамояд (Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351).

ҶАСЛИ 1. ҚОИДАҶОИ УМУМӢ

Моддаи 1. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи сарватҳои зеризаминӣ

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи сарватҳои зеризаминӣ ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, иборат мебошад (Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351).

Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо барои танзими муносибатҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар доираи ваколатҳои муайянкардаи Қонуни мазкур санадҳо ба таъби мерасонанд (Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351).

Муносибатҳои, ки дар иртибот бо истифода ва ҳифзи замин, об, олами набототу ҳайвонот, ҳавои атмосфера ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ба амал меоянд, тибқи қонунгузори марбутатаи Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим мегарданд.

Моддаи 1 (1). Мафҳумҳои асосӣ

(Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351)

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

- омӯзиши давлатии геологии қарри замин - корҳои геологии вобаста ба омӯзиши мониторингии ҳолати қарри замин, сохтори геологии минтақаҳои алоҳида ва ҳавзаҳо дар тамоми қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, маълум намудани дурнамои онҳо оид ба мавҷуд будани маъданҳои фойданок, сохтани харитаҳои геологии давлатӣ, ки маълумотҳои асосиро оид ба истифодабарии қарри замин ташкил медиҳанд;

- қитъаи ҷудокардашудаи геологӣ - замима ба иҷозатнома барои омӯзиши геологӣ - бо нақша ва маълумотнома муайян намудани ҳудуди қитъаи қарри замин, ки дар он истифодабарандагон ҳуқуқи иктишофи геологиро доранд;

- ҷудо намудани замини кӯҳсор - замима ба иҷозатнома барои пешбурди корҳои иктишофи геологӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданок, сохтмон ва ё истифодабарии иншоотҳои зеризаминӣ, ки ба иктишоф ва истихроҷ

вобастагӣ надоранд, иҷозатнома барои истихроҷи маъданҳои фойданоки ғайриминералии маъмулӣ бо мақсади тиҷорат ва ё сохтмони иншоотҳои зеризаминии новобаста ба истихроҷ ва иктишоф, ки истифодабарандагони қаъри замин аз рӯи нақша ва маълумоти минтақаҳои худудашон муайян ба онҳо ҳуқуқ доранд;

- истихроҷ - маҷмуи корҳои, ки ба ҳосил намудани минералҳои фойданок аз қаъри замин, ҳамчунин ба коркарди минералҳои техногенӣ моликияти давлатӣ, аз ҷумла ашёи минералии ҷойҳои нигоҳдории муваққатӣ алоқаманд мебошанд (*Қонуни ҚТ аз 31.12.2008 № 471*);

- истихроҷи маъданҳои фойданоки маъмулӣ - истихроҷи маводе, ки дар қитъаҳои қаъри замин дорои ҳуқуқи истифодаи доимӣ ва ё муваққатӣ ҷойгир аст, бе мақсади минбаъдаи бастанӣ аҳд нисбати маъданҳои фойданоки ғайриминералӣ ва обҳои зеризаминӣ истихроҷгардида;

- кон - қисми қитъаи қаъри замин, ки анбӯҳи табиӣ маъданҳои фойданокро дар бар мегирад;

- ашёи хоми минералӣ - қисми сарватҳои истихроҷшуда (маводи кӯҳӣ, ашёи хоми кон ва ғайра), ки маъданҳои фойданокро дар бар мегирад;

- истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ - шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки мувофиқи Қонуни мазкур иҷозати гузаронидани корҳои геологӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданокро доранд;

- сарватҳои зеризаминӣ - қисми қаъри замин, ки поён аз қабати хок ва дар мавриди набудани он дар тағи баҳрҳо, кӯлҳо, дарёҳо ва дигар обанборҳо то умқи дастрас, ки қабати онҳо барои гузаронидани корҳои геологӣ ва истифодаи маъданҳои фойданок дар асоси комёбиҳои илмию техникӣ дастрас аст;

- маъданҳои фойданоки маъмулӣ (ғайриминералӣ) - маъданҳои фойданок, ки дар шакли табиӣ (рег, шағал, хок ва ғайра) ва ниҳоят кам коркард ва тоза карда шудаанд, барои эҳтиёҷоти хоҷагиҳои маҳаллӣ истифода карда мешаванд;

- маҷмуи корҳои истифодаи қаъри замин - корҳои, ки бо омӯзиши умумии давлатии геологӣ қаъри замин, иктишоф ва истихроҷ, аз ҷумла корҳои вобаста ба иктишоф ва истихроҷи обҳои зеризаминӣ, лойқаҳои табобатӣ, иктишофи қаъри замин барои партови обҳои истифодашуда, инчунин корҳои, ки ба сохтмон ва истифодаи иншоотҳои зеризаминӣ новобаста ба истихроҷ алоқаманд мебошанд;

- коркарди аввалияи ашёи хоми минералӣ - коркарди маъданҳои фойданоки истихроҷшуда аз рӯи нақшаҳои технологӣ, ки чараёни пайдарпайи ғанисозӣ ва тағйири аввалияи маъданҳои фойданоки истихроҷшударо муайян менамояд;

- коркарди ашёи хоми минералӣ - корҳои, ки ба воситаи онҳо аз ашёи хоми минералӣ маъданҳои фойданок ҳосил карда мешаванд;

- маъданҳои фойданок - маводи минералии табиӣ, ки дар қаъри замин ба шакли санг, моеъ ва газ (аз ҷумла, обҳои зеризаминӣ ва лойқаҳои табобати) мавҷуданд ва барои истеҳсоли неъматҳои модди муносиб мебошанд;

- канданиҳои ғоиданоки пошхӯрда - пайдоишҳои табиӣ минералӣ, аз ҷумла металлҳои қиматбаҳо ва сангҳои қиматбаҳо, қалъагӣ, волфрам, металлҳои нодир, сангҳои зинатӣ ва ғайра, ки дар натиҷаи бодхӯрдашавии физикию химиявии ҷинсҳои кӯҳӣ, зухуроту конҳои канданиҳои ғоиданоки асли пайдо шудаанд (*Қонуни ҚТ аз 28.12.2013 № 1048*);

- усули худфаъоли ва худбиёрӣ - тарзи ташкили истихроҷи канданиҳои ғоиданоки пошхӯрда, ки тибқи иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ аз ҷониби соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ дар минтақаҳои қаъри замини захираҳояш ҳисобнашуда ва дар тавозуни давлатии захираҳои канданиҳои ғоиданоки Ҷумҳурии Тоҷикистон гузоштанишуда амалӣ карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 28.12.2013 № 1048*);

- истифодабарандагони муваққатии сарватҳои зеризаминӣ - шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки мӯҳлати маҳдуди истифодаи сарватҳои зеризаминиро доранд;

- корҳои иқтишофии геологӣ - корҳое, ки ба ҷустуҷӯи макони ҷойгиршавии маъданҳои ғоиданок ва арзёбии онҳо алоқаманд мебошанд;

- сохтмон ва истифодаи иншоотҳои зеризаминӣ, ки ба корҳои иқтишофии геологӣ ва истихроҷи маъданҳои ғоиданок вобастагӣ надорандкорҳои сохтмон ва истифодаи иншоотҳои зеризаминии таъиноти умумихоҷагӣ, ки барои нигоҳ доштани боқимондаҳои маводи радиоактивӣ, маҳсулоти зараровар ва оби партов аҳамият доранд;

- қитъаи қаъри замин- қисми ба нақша гирифташудаи қаъри замин, ки дар қаламрави маҳдуд барои истифодабарандагон ҷудо карда мешавад;

- пардохти ҳаққи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ - пардохти якбора ба молики захираи сарватҳои зеризаминӣ (ба давлат) барои додани ҳуқуқи азхудкунии онҳо;

- ҷудо намудани маблағ барои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ маблағгузори ҷорӣ ба молики захираи сарватҳои зеризаминӣ (ба давлат) барои пӯшонидани хароҷотҳои истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Моддаи 2. Моликият ба сарватҳои зеризаминии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сарватҳои зеризаминии Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра моликияти давлатӣ буда, ба моликони зерин дода мешавад:

ба мақомоти муайяни давлатӣ бо роҳи ба онҳо додани ҳуқуқи молиқӣ;

ба истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ бо роҳи интиқоли ҳуқуқи истифодаи бемӯҳлат ё таҳқими ҳуқуқи истифодаи мӯҳлатноки сарватҳои зеризаминӣ.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сарватҳои зеризаминӣ моликияти хусусӣ шуда наметавонад. Хариду фурӯш, тўҳфакунӣ, ба гарав мондани қитъаҳои манбаи сарватҳои зеризаминӣ ё ивазкунии худсаронаи онҳо манъ аст.

Аъмоле, ки рӯирист ё пинҳонӣ боиси вайроншавии ҳуқуқи моликияти давлат ба сарватҳои зеризаминӣ мегардад, манъ аст.

Моддаи 3. Фонди давлатии сарватҳои зеризаминӣ

Тамоми сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон фонди давлатии сарватҳои зеризаминӣ мебошанд. Ба он ҳам қисми истифодашаванда ва ҳам истифоданашавандаи сарватҳои зеризаминӣ мансуб аст.

Фонди давлатии сарватҳои зеризаминиро ба манфиати тамоми аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ихтиёрдорӣ ва идора мекунад (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 4. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351)

Моддаи 5. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими муносибатҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

(Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120)

Дар соҳаи танзими муносибатҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ масъалоҳои зерин дар ихтиёри Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*):

1) таҳияю татбиқи барномаҳои давлатии истифода, барқарорсозӣ вусъати минбаъда ва сифатан беҳтар намудани базаи ашёи хоми минералии ҷумҳурӣ;

2) муқаррар намудани тартиби истифодаю ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ, таҳияи стандартҳои (меъёру қоидаҳои) мувофиқ;

3) ихтиёрдорӣ ва идора кардани фонди давлатии сарватҳои зеризаминӣ, аз ҷумла якҷоя бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо шаҳру ноҳияҳо ихтиёрдорӣ ва идора кардани фонди маъданҳои фойданоки маъмулӣ (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*);

4) муайян намудани номгӯи маъданҳои фойданоки маъмулӣ, инчунин номгӯи маводи коллексионӣ ва маъданҳои фойданок, ки барои заршуии косиби иҷозат дода шудааст;

5) додани иҷозатнома барои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ва коркарди ашёи хоми минералӣ (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*);

6) муқаррар намудани ҳиссаву андозаи истихроч, коркард ва фурӯши ашёи хоми минералии дорои аҳамияти давлатӣ барои корхонаҳо;

7) муқаррар намудани тартиби ҷалбкунии маблағҳои хориҷӣ, додани иҷозатнома ва консессияҳо ба шахсони ҳуқуқии хориҷӣ ва шахрвандон барои ҷустуҷӯ, инкишоф, истихроч ва коркарди ашёи хоми минералӣ, инчунин

истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ба мақсадҳои дигар ва назорат ба риояи он ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#));

8) таъсиси системаи ягонаи фонди давлатии ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ, истифодабарии ахбори аз ҳисоби маблағи давлати бадастомада;

9) назорати давлатии истифодаи самараноку ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ, инчунин муқаррар намудани тартиби татбиқи он;

10) тартиб додани баланси давлатии захираҳои маъданҳои фойданок, баҳисобгирии давлатии қитъаҳои сарватҳои зеризаминие, ки барои истихроҷи маъданҳои фойданок ва сохтмони иншоотҳои зеризаминие ба истихроҷи маъданҳои фойданок дахлнадошта истифода мешавад, бақайдгирии давлатии корҳои омӯзиши геологӣ ва истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ аз ҷониби корхонаю ташкилотҳо сарфи назар аз шакли моликиятшон;

11) экспертизаи давлатии ахбор оид ба маъданҳои фойданоки кашфшуда, хусусиятҳои дигари сарватҳои зеризаминие, ки қимати онҳоро муайян мекунанд;

12) чорӣ намудани маҳдудияти истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ дар қитъаҳои ҷудогона ба мақсади таъмин намудани амнияти миллӣ ва ҳифзи муҳити зист;

13) муайян кардани сиёсати давлатӣ, амалӣ намудани ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи истифода ва муҳофизати сарватҳои зеризаминӣ ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#), аз [05.01.2008 № 351](#));

14) тасдиқ намудани меъёрҳои пардохт барои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ;

15) қатъии ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар сурати вайронкунии талаботи ин Қонун ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#));

16) мутобиқи корҳои тадқиқоти илмӣ ва таҷрибавию конструкторие, ки ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ алоқаманданд;

17) ҳимояи ҳуқуқи истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ ва манфиати шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон;

18) ҳалли баҳсҳо дар бобати истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар байни Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳои тобеи Ҷумҳурии Тоҷикистон ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#));

19) экспертизаи давлатии лоиҳаҳои истифодабарии сарватҳои зеризаминие, ки дар асоси шартномаҳои мувофиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон басташуда ба истифодабарандагони хориҷии сарватҳои зеризаминӣ дода мешаванд;

20) танзими масъалаҳои дигари истифодаи сарватҳои зеризаминие, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатҳои ҷудогонаро барои танзими муносибатҳои оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо ва мақомоти давлатии ҷумҳурӣ дода метавонад (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*).

Моддаи 6. Салоҳияти мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳрҳо ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва вилоятӣ дар соҳаи танзими муносибати истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

(*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*)

Дар соҳаи танзими муносибатҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ масъалаҳои зайл дар ихтиёри мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ мебошанд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*):

1) танзими муносибатҳо дар бобати истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ дар доираи ваколатҳои муқарраркардаи Қонуни мазкур;

2) ба амал баровардани ваколатҳо дар доираи салоҳияти яқоя бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ихтиёрдорӣ кардани фонди давлатии маъданҳои маъмулии Ҷойданок (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*);

3) хорич карда шуд (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*);

4) иштирок дар таҳия ва татбиқи барномаҳои давлатии омӯзиши геологӣ сарватҳои зеризаминӣ, инкишофи азхудкунии базаи ашёи хоми минералии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

5) таҳия ва татбиқи барномаҳои минтақавии инкишоф ва истифодабарии базаи ашёи хоми минералӣ (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Ғайр аз ин корҳои зерин дар ихтиёри мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва инчунин тобеи вилоятӣ мебошад (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*):

1) ба истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ додани иҷозат барои истифодаи замин ва қитъаҳои ҷудошудаи замин тибқи қонунгузорӣ оид ба замини Ҷумҳурии Тоҷикистон;

2) ҷудо карда додани қитъаҳои замини курсор барои истихроҷи конҳои маъданҳои Ҷойданоки маъмулӣ;

3) назорат ба истифодаи оқилонаи сарватҳои зеризаминӣ ҳангоми истихроҷи маъданҳои Ҷойданоки маъмулӣ, инчунин ҳангоми сохтмон ва истифодабарии иншоотҳои зеризаминӣ, ки бо истихроҷи маъданҳои Ҷойданок вобаста нестанд;

4) қатъ гардидани ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди салоҳияти худ дар сурати вайровкуниги талаботи ин Қонун (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*);

5) қорӣ кардани маҳдудиятҳо дар истифодаи қитъаҳои сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди маҳалҳои аҳолинишин, минтақаҳои наздишаҳрӣ, объектҳои саноат, нақлиёт ва алоқа дар ҳолатҳои, ки агар чунин истифодабарӣ, ба ҳаёту саломатии аҳоли хавфро ба вучуд оварда, ба объектҳои хоҷагӣ ва ё муҳити зисти табиӣ зарар расонад.

ФАСЛИ II. ИСТИФОДАИ САРВАТҲОИ ЗЕРИЗАМИНӢ

Моддаи 7. Намудҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Сарватҳои зеризаминӣ барои мақсадҳои зайл мавриди истифода қарор мегиранд:

- 1) омӯзиши геологӣ;
- 2) истихроҷи маъданҳои фойданок, аз ҷумла истифодаи партови корхонаҳои истихроҷи маъдан ва коркарди он;
- 3) сохтмон ва истифодаи иншоотҳои зеризаминие, ки ба истихроҷи маъданҳои фойданок алоқаманд нестанд, аз ҷумла иншоотҳо барои дар зеризамин нигоҳ, доштани нафт, газ ва дигар моддаю масолах, инчунин барои гуронидани моддаҳои зарарнок, партови саноат ва обҳои ганда;
- 4) ташкили объектҳои баҳусус ҳифзшавандаи геологӣ, ки дорои аҳамияти илмӣ, фарҳангӣ, эстетикӣ, санитарияу табобатӣ ва ғайра мебошанд (омӯзишгоҳҳои илмию таълимӣ, мамнӯъгоҳҳои геологӣ, ёдгориҳои табиӣ, ғорҳо ва дигар холигиҳои зеризаминӣ).
- 5) ҷамъ кардани маводи минералогӣ, палеонтологӣ ва маводи дигари коллексионии геологӣ.

Моддаи 8. Барои истифода додани сарватҳои зеризаминӣ

Ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ мувофиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи низомии иҷозатдиҳӣ" ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият" амалӣ карда мешавад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#), аз [28.12.2013 № 1048](#)).

Мувофиқи иҷозатномае, ки барои истихроҷи маъданҳои фойданок, сохтмон ва истифодабарии иншоотҳои зеризаминии новобаста ба истихроҷи маъданҳои фойданок, ташкили объектҳои геологӣ ба таври махсус ҳифзшаванда ҳуқуқ медиҳад, ба истифодабарандагон қитъаи замини кӯҳсор ҷудо карда мешавад. Замини кӯҳсор инчунин барои омӯзиши геологӣ сарватҳои зеризаминӣ ва ҳамзамон истихроҷ намудан ё истихроҷи минбаъдаи бевоситаи маъданҳои фойданок дода мешавад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Қитъаи замини кӯҳсор бо тартиби муқарраркардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дода ва қайд карда шуда, барои истихроҷи маъданҳои фойданоки маъмулӣ танҳо аз ҷониби мақоми назорати истихроҷи маъдан ба қайд гирифта мешавад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#)).

Соҳаҳои сарватҳои зеризаминӣ барои омӯзиши геологӣ ба тариқи қитъаи ҷудокардашудаи геологӣ дода мешаванд ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#)).

Истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ, ки қисми замини кӯҳсор ё геологиро соҳиб шудааст, мувофиқи иҷозатномаи гирифтааш дар ҳудуди он ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ҳуқуқи комил дорад. Ҳама гуна корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди замини кӯҳсор ё геологӣ танҳо бо ризояти истифодабарандае, ки замини кӯҳсор ё геологӣ ба ӯ дода шудааст, ба ҷо оварда мешаванд ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#), аз [05.01.2008 № 351](#)).

Шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ, ки аз ҳисоби худ корҳои геологиро бо маблағ таъмин мекунанд, дар сурати риояи талаботи ин Қонун барои истифодабарии кор ҳуқуқи истисноӣ доранд. Ин ҳуқуқ дар сурате байн меравад, ки дар давоми ду соли баъди тасдиқ гардидани захираҳои маводи маъданӣ кони кашф кардашуда истифода нашуда бошад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#), аз [31.12.2008 № 471](#)).

Моддаи 9. Маҳдудияти истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон истифодаи қитъаҳои алоҳидаи қазри заминро бо мақсади таъмини амнияти миллӣ ва ҳифзи муҳити зист метавонад маҳдуд ва ё қатъ намояд ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди маҳалҳои аҳолинишин, минтақаҳои наздишаҳрӣ, объектҳои саноатӣ, нақлиёт ва алоқа дар сурати таҳдид кардани хавф ба ҳаёт ва сиҳати мардум ё хавфи зиён додани объектҳои хоҷагӣ ва муҳити табиӣ зист қисман ё пурра манъ карда мешавад.

Сарватҳои зеризаминии ҳудуди ба таври махсус ҳифзшаванда мувофиқи мақомашон мавриди истифода қарор мегиранд.

Моддаи 10. Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ

Корхонаҳои давлатӣ, кооперативӣ, муассисаҳои ҷамъиятӣ, ташкилоту муассисаҳо, субъектҳои фаъолияти соҳибкорӣ сарфи назар аз шакли моликияташон ва шаҳрвандон, аз ҷумла шахсони ҳуқуқӣ ва шаҳрвандони давлатҳои дигар истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ буда метавонанд, агар асноди қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигарро пешбинӣ накарда бошад.

Ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминиро барои омӯзиш ва истихроҷи ашёи хоми радиоактивӣ, анборкунии партовҳои онҳо танҳо шахсони ҳуқуқие доранд, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудаанд ва бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият" иҷозатнома доранд ([Қонуни ҚТ аз 31.12.2008 № 471](#)).

Моддаи 11. Мӯҳлатҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Сарватҳои зеризаминӣ барои истифода ба мӯҳлати муайян ё бе маҳдудияти мӯҳлат дода мешаванд.

Бе маҳдудияти мӯҳлат қитъаҳои сарватҳои зеризаминӣ барои сохтмону истифодаи иншоотҳои зеризаминии новобаста ба истихроҷи маъданҳои

фоиданок ва бунёди объектҳои махсус ҳифзшаванда ва дигар мақсадҳо дода мешаванд.

Мӯҳлати истифодаи сарватҳои зеризаминӣ тибқи иҷозатномаҳо муқаррар шуда, бо ташаббуси истифодабарандагон дароз карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Мӯҳлати истифодаи сарватҳои зеризаминӣ аз рӯзи гирифтани ҳуқуқи истифодаи он ҳисоб карда мешавад.

Моддаи 12. Тартиби додани иҷозатнома барои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

(Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351)

Тартиби додани иҷозатномаро барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ Низомномаи тасдиқкардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*).

Иҷозатномаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ бояд имконияти баробарро ба ҳамаи шахсони ҳуқуқӣ ва шахрвандон барои гирифтани иҷозатномаҳо, кафолатҳои заруриро барои истифодаи қитъаҳои сарватҳои зеризаминӣ ва ҳимояи ҳуқуқи онҳо таъмин намояд (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Моддаи 13. Талабҳои зиддимонополӣ

Амалиёти мақомоти ҳокимияти иҷроия (ҳукуматҳо) ва идоракунӣ, инчунин ҳама гуна субъектҳои хоҷагӣ (истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ) дар мавридҳои манъ ё нодуруст ҳисобида мешавад, ки агар (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*):

1) бар хилофи шартҳои конкурс ё музояда иштироки шахсони ҳуқуқӣ ва воқеие, ки мувофиқи ин қонун мақсади соҳиби ҳуқуқӣ истифодаи сарватҳои зеризаминӣ шудан доранд, маҳдуд карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*);

2) аз додани иҷозатномаҳо ба ғолибони конкурсҳо ва музоядаҳо саркашӣ кунанд (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*);

3) истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, ки сохторҳои таъсисдодашон бо субъектҳои хоҷагии дар соҳаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ мавқеи бартаринокдошта рақобат мекунанд, мавриди поймол намудани ҳуқуқ қарор гиранд;

4) истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ ҳангоми соҳиб шудан ба объектҳои нақлиёту инфраструктура мавриди поймол намудани ҳуқуқ қарор гиранд.

Моддаи 14. Додани манбаи сарватҳои зеризаминӣ барои истихрочи конҳои маъданҳои фоиданоки маъмулӣ

Тартиби додани манбаи сарватҳои зеризаминиро барои кушодани конҳои маъданҳои фоиданоки маъмулӣ, тартиби аз тарафи шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ

истифода бурдани сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди қитъаҳои замин, ки барои истихроҷи маъданҳои ғоиданоки маъмулӣ, инчунин бо мақсадҳои новобаста аз истихроҷи маъданҳои ғоиданок дода мешаванд, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳрҳо ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ бо мувофиқати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар мекунад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#), аз [05.01.2008 № 351](#)).

Агар имконияти ҳамчун манбаи ашёи хоми алтернативӣ истифода бурдани партови конҳои маъдан ва корхонаҳои дигар мавҷуд бошад, манбаҳои сарватҳои зеризаминӣ барои истихроҷи маъданҳои ғоидани маъмулӣ бо мақсади истеҳсоли маводи бинокорӣ дода намешаванд.

Моддаи 15. Истихроҷи маъданҳои ғоиданоки маъмулӣ аз тарафи соҳибони қитъаҳои замин

Соҳибони қитъаҳои замин ҳуқуқ доранд бо майли худ дар ҳудуди қитъаашон, бидуни таркишгари мувофиқи Қонуни мазкур истихроҷи маъданҳои ғоиданоки маъмулиро ба роҳ монанд ва дар чуқурии то 5 метр барои эҳтиётоташон иншоотҳои зеризаминӣ созанд.

Моддаи 16. Истихроҷи канданиҳои ғоиданоки пошхӯрда

([Қонуни ҚТ аз 28.12.2013 № 1048](#))

Дар конҳо ва зухуроти металлҳои асил ва дигар канданиҳои ғоиданок ё қитъаҳои онҳо мувофиқи рӯйхати тасдиқнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ барои истихроҷи канданиҳои ғоиданоки пошхӯрда бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои ғайриҷиғир" иҷозатнома дода мешавад.

Ба субъектҳои соҳибкорӣ барои истихроҷи канданиҳои ғоиданоки пошхӯрда бо истифода аз усули худғайри ва худбиёри бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ" иҷозат дода мешавад.

Истихроҷи канданиҳои ғоиданок бо усули худғайри ва худбиёри ба тариқи ихтиёрӣ аз ҷониби шахсони алоҳида ё гурӯҳи шахсон бе бақайдгирии онҳо мувофиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи бақайдгирии давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ" манъ аст.

Қоидаҳои иҷозат барои истихроҷи канданиҳои ғоиданоки пошхӯрда бо истифода аз усули худғайри ва худбиёриро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад ([Қонуни ҚТ аз 28.12.2013 № 1048](#)).

Моддаи 17. Истихроҷ ва ҳифзи оби ширини зеризаминӣ

Оби ширини зеризаминӣ бидуни ҷудо кардани замин бо риояи Кодекси оби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар қоидаҳои муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон истихроҷ карда мешавад.

Ҳифзи оби ширини зеризаминӣ аз истифодаи оқилонаи он ва андешидани тадбирҳои дахлдор барои кам ва олуда нашудани ин об иборат аст. Корхонаю ташкилотҳое, ки аз зери замин оби ширин мекашанд, бояд аз каму зиёдшавии оби обгирҳо ва атрофу акнофи он огоҳу бохабар бошанд. Чоҳҳои мушоҳидавӣ бо маслиҳати ташкилотҳои гидрогеологии маҳал қанда мешаванд.

Агар сифату миқдори оби обгирҳо тағйир ёбад, корхонаю ташкилотҳое, ки ин обгирҳо дар ихтиёрашон мебошанд, бояд ба мақомоти назораткунандаи ҳифзи оби ширин аз ин хусус зуд хабар диҳанд.

Моддаи 18. Истихроҷи таҷрибавию саноатии маъданҳои фойданок

Маъданҳои фойданок ё қисми онҳо бидуни ҷудо кардани қитъаи замини кўҳсор барои таҷрибаи саноатӣ истихроҷ карда мешаванд.

Ҳуқуқ барои коркарди таҷрибавию саноатӣ дар мавридҳои истисноӣ дода мешавад. Иҷозатнома барои он бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият" дода мешавад ([Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120](#), аз [05.01.2008 № 351](#)).

Ашёи хоми минералии истихроҷшуда ва маҳсулоти коркарди он бояд аз рӯи иҷозатнома фурӯхта, сипас аз онҳо маблағи муқарраршуда ситонида шавад ([Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Моддаи 19. Ошкор шудани маъданҳои фойданок ҳангоми истифодаи қазри замин

([Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351](#))

Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ зимни кушодани қонҳо дар сурати ошкор гардидани захираҳои сангҳои пурарзишу нимаарзиш, ороишӣ, кристаллҳои оптикӣ, пьезоэлектрӣ, сангҳои музейбоб ва коллекционӣ ва дигар маъданҳои фойданок, ки арзиши илмию амалӣ доранд, бояд қорҳоро қатъ намуда, аз ошкор гардидани маъданҳои фойданок ба фонди давлатии ахбори геологӣ оид ба сарватҳои зеризаминӣ хабар диҳанд.

Кори ин қитъа баъди гирифтани иҷозати фонди давлатии ахбори геологӣ оид ба сарватҳои зеризаминӣ давом дода мешавад.

Моддаи 20. Асосҳои қатъ гардидани ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Ҳуқуқи истифодаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ дар сурате қатъ мегардад, ки:

1) Мўҳлати эътибори иҷозатнома ба охир расад ([Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351](#));

2) соҳиби иҷозатнома аз ҳуқуқи истифодаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ даст кашад ([Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351](#));

3) шарти муҳими дар иҷозатнома зикргардида пеш ояд, ки ба татбиқи минбаъдаи ҳуқуқиаш монеъ мешавад ([Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Ҳуқуқи истифодаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминиро мақоми иҷозатномадиҳанда дар мавридҳои заил пеш аз мӯҳлат қатъ намуда, боздошта ва ё маҳдуд карда метавонад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)):

1) ба ҳаёт ва саломатии одамоне, ки дар минтақаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ қор ё зиндагӣ мекунанд, хатари бевосита таҳдид кунад;

2) истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ шартҳои иҷозатномаро вайрон карда бошад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#));

3) истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ қоидаҳои муқарраршудаи истифодабарии манбаъҳои зеризаминиро мунтазам вайрон намояд;

4) вазъияти фавқулодда ба вучуд ояд (офатҳои табиӣ, қанг ва ғайра);

5) истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ дар мӯҳлати муқарраркардаи иҷозатнома бо сабабҳои ба ӯ вобаста қорҳои истифодаи манбаъҳои зеризаминиро дар ҳаҷми пешбинишуда иҷро накарда бошад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#));

6) қорхона ё субъекти дигари фаъолияти хоҷагии, ки манбаъҳои сарватҳои зеризаминиро барои истифода гирифта буд, барҳам хӯрад.

Агар истифодабарандаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ бо қарори барҳамдиҳӣ, боздорӣ ва маҳдудкунии ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ розӣ набошад, метавонад ба таври маъмурий ё тавассути додгоҳ шикоят намояд.

Моддаи 21. Тартиби пеш аз мӯҳлат қатъ намудани ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Дар ҳолатҳои пешбинишудаи бандҳои 1 ва 4-уми қисми дуюми моддаи 20-уми Қонуни мазкур истифодаи сарватҳои зеризаминӣ пас аз қарори мақоми босалоҳият оид ба манъ кардани истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ва ба таври хаттӣ огоҳ кардани истифодабаранда қатъ мегардад.

Дар ҳолатҳои муқарраркардаи бандҳои 2, 3 ва 5-уми қисми дуюми моддаи 20-уми Қонуни мазкур қарор дар бораи қатъи ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ мумкин аст пас аз се моҳи ба таври хаттӣ дар бораи вайронқориҳо ва наандешидани тадбирҳои ислоҳкунандаи онҳо огоҳ намудани истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ қабул карда шавад.

Ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ дар сурати бекор кардан ё бозпас гирифтани иҷозатнома қатъ мегардад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Агар ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ пеш аз мӯҳлат бекор карда шавад, қорхона бо тартиби муқарраркардаи моддаи 27-уми қонуни мазкур барҳам дода ё муваққатан хобонда мешавад. Хароҷоти барҳамдиҳӣ ва хобондани қорхонаро истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ мепардозад, агар истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ бо сабабҳои дар бандҳои 1 (агар қорхона гуннаҳкор бошад), 2, 3 қисми дуюми моддаи 26-уми Қонуни мазкур зикргардида ё бо ташаббуси истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ қатъ шуда бошад.

Хароҷоти хобондан ва барҳамдиҳии корхонаи истифодабарандаи сарватҳои зеризаминиро давлат ба ўҳда мегирад, агар истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ бо сабабҳои дар банди 1 (дар сурати гуннаҳкор набудани корхона) ва банди 4 қисми дуюми моддаи 20-уми қонуни мазкур зикргардида қатъи шуда бошад.

Агар вазъияту шароити боздоштан ё маҳдуд сохтани ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ ислоҳ карда шавад, ҳуқуқи мазкур пурра барқарор хоҳад шуд. Дар сурати набудани гуноҳи истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ мўҳлати боздоштани ҳуқуқи ў ба мўҳлати эътибори иҷозатнома дохил намешавад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*).

Моддаи 22. Ҳуқуқи вазифаҳои асосии истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ

Истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ ҳуқуқ дорад:

1) қитъаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминии ба ихтиёри ў додари баҳри шаклҳои мўхталифи фаъолияти соҳибкорӣ ё фаъолияти дигар, ки ба мақсадҳои дар иҷозатнома зикршуда мувофиқ аст, истифода барад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*);

2) шакли ин фаъолиятро, ки ба асноди қонунгузорию меъёрӣ муҳолиф нест, мустақилона интихоб намояд;

3) натиҷаи фаъолияти худро, аз ҷумла ашёи хоми минералии истихроҷнамудаашро мувофиқи иҷозатнома ва қонунгузори истифода барад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*);

4) партови корхонаи истихроҷи маъдани худ ва истеҳсолоти коркарди бо он алоқамандро, агар шартҳои дигар дар иҷозатнома зикр наёфта бошанд, истифода барад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*);

5) сохтмонро дар майдони маъданҳои фойданок дар ҳудуди қитъаи замини кўҳсори ба ў додашуда маҳдуд намояд;

6) бе иҷозати иловагӣ аз ҳисоби маблағи худ омўзиши геологии сарватҳои зеризаминиро дар ҳудуди замини кўҳсори ҷудокардашуда доир намояд;

7) дар сурати пайдо шудани вазъияте, ки аз ҳолатҳои дигари мавриди иҷозатномагирӣ фарқ дорад, ба мақомоти иҷозатномадиҳанда барои тағйир додани шартҳои он муроҷиат намояд (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*);

8) фаъолияти дигар шахсони ҳуқуқию воқеиро дар истифодаи замин ва сарватҳои зеризаминӣ дар ҳудуди замини дар ихтиёрашон буда маҳдуд намояд, агар дар иҷозатнома мувофиқи қонунгузорӣ тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*).

Истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ нисбат ба довталабони дигар дар масъалаи дароз кардани мўҳлати амали иҷозатнома бартарӣ дорад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*).

Ўҳдадорихои истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборат аст:

1) риоя намудани талаботи қонунгузорӣ, инчунин стандартҳои (меъёру қоидаҳои) бо тартиби муайян тасдиқшудаи технологияи доир намудани корҳои марбут ба истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ;

2) риоя кардани талаботи лоиҳаҳои техникӣ ва нақшаи тараққиёти корҳои оид ба маъдан;

3) зимни истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ба роҳ мондани ҳуҷҷатнигории геологӣ, маркшейдерӣ ва ғайра, инчунин таъмини нигоҳдории онҳо;

4) таъмини назорати идоравӣ ҳангоми истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ;

5) ба фонди давлатии ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ додани ахбору маълумоти геологӣ;

6) ба фонди давлатии ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ, мақомоти назорати истихроҷи маъдан ва омори давлатӣ додани маълумотҳо доир ба маъданҳои фойданоки инкишофшуда, истихроҷшаванда ва дар қаъри нопадидшаванда, таркиби онҳо ва ба мақсади бидуни истихроҷи маъданҳои фойданок истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ;

7) бехатар иҷро кардани корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ;

8) риоя намудани стандартҳои (меъёру қоидаҳои) бо тартиби муайян тасдиқшудае, ки шароити ҳифзи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ, ҳавои атмосфера, замин, ҷангал, об, инчунин биноҳо ва иншоотҳо аз таъсири бади корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ танзим мекунад;

9) ба ҳолати қобили истифодаи минбаъда овардани қитъаҳои замин ва дигар объектҳои табиие, ки ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ хароб шудаанд;

10) ҳифзи конҳо ва чоҳҳои иқтишофии кофташуда, ки минбаъд барои мавриди истифода қарор додани онҳо ё ба мақсади дигари хоҷагӣ лозим шуда метавонанд, барҳам додани конҳо ва чоҳҳои кофташуда, ки минбаъд қобили истифода намебошанд;

11) иҷро кардани шартҳои иҷозатнома, ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ сари вақт ва дуруст пардохтани маблағҳо ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

ФАСЛИ III. ИСТИФОДАИ САМАРАНOK ВА ҲИФЗИ САРВАТҲОИ ЗЕРИЗАМИНӢ

Моддаи 23. Талабҳои асосӣ дар мавриди истифодаи самаранок ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ

Талабҳои асосӣ дар мавриди истифодаи самаранок ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборатанд:

1) риояи тартиби муқарраркардаи қонунгузорӣ дар бобати ба истифода додани манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ ва роҳ надодан ба истифодаи худсаронаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ;

2) омӯзиши пурра ва хушсифати геологӣ, истифодаи оқилонаи комплексӣ ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ;

3) ба роҳ мондани омӯзиши пешакии геологии сарватҳои зеризаминӣ, аз ҷумла дар рафти кандани конҳо, ки зухуроти пурраи баҳои ҳаққонии захираи маъданҳои фойданокро таъмин менамояд ё хусусиятҳои қитъаҳои сарватҳои зеризаминие, ки ба мақсадҳои новобаста бо истихроҷи маъданҳои фойданок дода шудаанд;

4) экспертизаи давлатӣ ва муҳосибаи давлатии захираи маъданҳои фойданок, инчунин қитъаҳои сарватҳои зеризаминие, ки барои мақсадҳои новобаста ба истихроҷ истифода бурда мешаванд;

5) истихроҷи пурраи захираи маъданҳои фойданоки асосӣ ва ҳамроҳи онҳо ҷойгирифта ва унсурҳои туфайлӣ;

6) ҳисобу китоби пурраи маъданҳои фойданоки истеҳсолшуда ва захираи маъданҳои асосӣ, маъданҳои ҳамроҳи онҳо ҷойгирифта ва унсурони фойданоки туфайлӣ;

7) ҳифзи конҳои маъданҳои фойданок аз обзеркунӣ, сӯхтор ва дигар омилҳое, ки сифати маъданҳои фойданок ва қимати саноатии конҳоро паст карда, шароити истихроҷи онҳоро мушкил мегардонад;

8) пешгирӣ намудани манбаъҳои зеризаминӣ ва муҳити зист аз олудашавӣ ҳангоми корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, махсусан дар вақти дар зери замин захира кардани нафт, газ ва дигар моддаҳои масолеҳ, гӯр кардани моддаҳои зарарнок ва партови истеҳсолот ва оби ганда;

9) риояи тартиби муайяншудаи хобонидан ва барҳамдиҳии корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва иншоотҳои зеризаминии ба истихроҷи маъдан алоқаманд набуда;

10) пешгирӣ намудани сохтмони худсарона дар масоҳати конҳои маъданҳои фойданок ва риояи тартиби муқарраршудаи истифодаи ин масоҳатҳо ба мақсадҳои дигар;

11) пешгирии гуншавии партовҳои саноатӣ рӯзгор дар ҷойҳои ҷамъшавии об ва захираи обҳои зеризаминӣ, ки барои нӯшидан ё саноат истифода мешаванд.

Дар сурати вайрон гардидани талаботи моддаи мазкур ҳуқуқи истифодаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ аз ҷониби мақомоти махсуси салоҳиятдори давлатӣ мувофиқи қонунгузорӣ маҳдуд намуда, боздошта ё қатъ карда мешавад.

Моддаи 24. Талаботи асосии бехатарии корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Ба сохтмон ва истифодаи корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок, иншоотҳои зеризаминии таъиноти гуногун, омӯзиши геологии сарватҳои зеризаминӣ дар сурате иҷозат дода мешавад, ки бехатарии ҳаёт ва сиҳатии кормандони корхонаҳои мазкур ва аҳолии сокини минтақаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ таъмин карда шавад.

Мақомоти ҳокимияти иҷроия (ҳукуматҳо) ва идора, истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, мақомоти назорати давлатии истихроҷи маъдан дар доираи салоҳияти худ ўҳдадоранд иҷрои талаботи қонунҳо, инчунин стандартҳои (меъёру қоидаҳои) ба тартиби муайян тасдиқшударо оид ба бехатарии корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ таъмин намоянд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*).

Масъулияти бевоситаи таъмини бехатарии шароити кори истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ба зиммаи роҳбарони корхонаҳо, сарфи назар аз он ки ин корхонаҳо мувофиқи иҷозатнома ё аз рӯи шартномаҳо кор мекунанд, гузошта мешавад (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Талаботи асосии таъмини бехатарии корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборатанд:

1) ба корҳои ин соҳа роҳ додани танҳо шахсони дорои тайёрию таҳассуси махсус;

2) бо сару либоси махсус ва воситаҳои бехатарии коллективию инфиродӣ таъмин намудани шахсоне, ки ба корҳои маъдан ва пармакунӣ машғуланд;

3) истифодаи мошинҳо, таҷҳизот ва маводе, ки ба талаботи қоидаҳои бехатарӣ ва меъёрҳои санитарӣ мувофиқанд;

4) истифодаи дурусти маводи тарканда, воситаҳои таркиш, ҳисобу китоб, ниғаҳдорӣ ва ҳарчи дурусти онҳо;

5) анҷом додани маҷмӯи мушоҳидаҳои геологӣ, маркшейдерӣ ва мушоҳидаҳои дигаре, ки барои таъмини цикли технологияи корҳо ва пешгӯии вазъияти хавфнок лозиманд;

6) назорати доимии ҳолати ҳавои конҳо, мавҷудияти оксиген, чангу газҳои тарканда ва зараровар;

7) таҳияю доир намудани чорабиниҳои таъмини бехатарии коргарони машғули корҳои истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ ва бехатарии аҳолии маскунӣ минтақаи таъсири зарарноки корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар низоми муқаррарӣ ва ҳангоми ба амал омадани вазъияти хавфнок.

Роҳбарони корхонаҳои машғули корҳои истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ ва шахсони мансабдори масъули соҳаи мазкур ҳангоми бевосита таҳдид кардани хавф ба ҳаёт ва саломатии коргарони ин корхонаҳо ўҳдадоранд фавран корҳоро боздоранд ва аҳолиро ба ҷойҳои безарар кўчонанд.

Ҳангоми ба вуҷуд омадани хавфи бевосита ба ҳаёт ва саломатии аҳолии маскунӣ минтақаи корҳои истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ роҳбарони корхонаҳои дахлдор бояд мақомоти идораи давлатӣ ва маъмурияти маҳаллиро огоҳ созанд.

Моддаи 25. Хадамоти начотдиҳии кўҳӣ ва зиддифавворавӣ

(*Қонуни ҚТ аз 29.12.2010 № 663*)

Бо мақсади таъмини бехатарии гузаронидани корҳо вобаста ба истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ, бехатарии экологӣ, бехатарии ҳаёт ва саломатии кормандон ҳангоми истихроҷи конҳои маъданҳои фойданок, инчунин ҳангоми корҳо дар иншооти зеризаминии таъиноти гуногундошта, гузаронидани омӯзиши геологӣ сарватҳои зеризаминӣ дар корхонаҳо, муассисаҳо, дигар ташкилотҳо новобаста аз шакли моликият ҳадамоти наҷотдиҳии кӯҳӣ ва зиддифавворавӣ ҳарбикунонидашуда ё идоравӣ ё дигар қисмҳо ва сохторҳои махсусгардонидашуда, ки ин вазифаҳоро иҷро менамоянд, таъсис дода мешаванд.

Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, ки ҳадамоти идоравӣ наҷотдиҳии кӯҳӣ ва зиддифавворавӣ надоранд, метавонанд дар асоси шартнома аз хизматрасонии қисмҳо ва сохторҳои ҳарбикунонидашудаи наҷотдиҳии кӯҳӣ ва зиддифавворавӣ ё ин ки дигар сохторҳои махсусгардонидашуда, ки ин вазифаҳоро иҷро менамоянд, дар мувофиқа бо мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи назорати давлатии бехатарии корҳо дар саноат ва соҳаи кӯҳкорӣ истифода баранд.

Дар назди Кумитаи ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи граждании назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қисмҳо ва сохторҳои ҳарбикунонидашудаи наҷотдиҳии кӯҳӣ таъсис дода мешаванд, ки Низомномаи онҳо аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад.

Ба истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, ки ҳадамоти наҷотдиҳии кӯҳӣ ва зиддифавворавӣ надоранд ё оид ба хизматрасонӣ бо ин гуна ҳадамот шартнома надоранд, амалигардонии корҳои истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ манъ аст ([Қонуни ҚТ аз 29.12.2010 № 663](#)).

Моддаи 26. Шартҳои сохтмон дар майдонҳои дорои маъданҳои фойданок

Лоихакашӣ ва сохтмони маҳалҳои аҳолинишин, комплексҳои саноат ва дигар объектҳои хоҷагӣ танҳо дар сурате иҷозат дода мешавад, ки оиди дар қаъри қитъаҳои барои сохтмон муқарраршуда мавҷуд набудани маъданҳои фойданок маълумот ба дастамада бошад.

Сохтмон дар майдонҳои дорои маъданҳои фойданок, ҷойгиркунии иншоотҳои зеризаминӣ дар ҳудуди конҳои маъданҳои фойданок бо ризояти фонди давлатии ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ ва иҷозати мақомоти назорати истихроҷи маъдан роҳ дода мешавад, ба шарт ки имконияти истихроҷи маъданҳои фойданок боқӣ монад ё ба мақсадҳои иқтисодӣ мувофиқ будани сохтмон исбот шуда бошад.

Моддаи 27. Барҳам додан ва хобондани корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва иншоотҳои зеризаминие, ки ба истихроҷи маъданҳои фойданок марбут нестанд

Корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва иншоотҳои зеризаминие, ки ба истихроҷи маъданҳои фойданок марбут нестанд, баъди ба охир

расидани мўҳлати эътибори иҷозатнома ё пеш аз мўҳлат қатъ шудани истифодаи сарватҳои зеризаминӣ барҳам дода ё хобонда мешаванд ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

То ба охир расидани чараёни барҳамдиҳӣ ё хобондани корхона ва иншоотҳои истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ аз рӯи қонуни мазкур масъулият ба дўш дорад.

Дар сурати тамоман ё қисман барҳам додан ё хобондани корхона ё иншооти зеризаминӣ кону чоҳҳои кофташуда бояд ба ҳолате оварда шаванд, ки бехатарии ҳаёту саломатии аҳоли, ҳифзи муҳити зисти табиӣ, биноҳо ва иншоотҳоро таъмин кунад, дар сурати хобондани корхона бошад, кони маъданҳои фойданок ва чоҳҳои кофташударо дар тамоми мўҳлати хобондани кор эҳтиёт намояд.

Ҳангоми барҳам додан ва хобондани корхонаи истихроҷи маъданҳои фойданок ё як қисми он, инчунин иншоотҳои зеризаминие, ки ба истихроҷи маъданҳои фойданок алоқаманд нестанд, ҳуҷҷатҳои геологӣ, маркшейдерӣ ва асноди дигар дар лаҳзаи ба анҷом расидани корҳо тартиб дода, бо тартиби муқарраршуда барои ҳифз ва фонди давлатии ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ супорида мешаванд.

Барҳам додан ва хобондани корхонаи истихроҷи маъданҳои фойданок ё иншоотҳои зеризаминие, ки ба истихроҷи маъданҳои фойданок алоқаманд нестанд, пас аз имзои ақти барҳамхӯрӣ ва хобонидан аз тарафи мақомоти иҷозатнома дода ва мақоми давлатии назорати истихроҷи маъдан эътибор пайдо мекунад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Моддаи 28. Ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ

Ахбор дар бораи сохти геологии манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ, маъданҳои фойданок, миқдору сифат ва шароити истихроҷи онҳо ва дигар хусусиятҳои манбаъҳои зеризаминие, ки дар ҳисоботи геологӣ, харитаҳо ва маводи дигар мавҷуд аст, моли фармоишгарест, ки барои корҳои ба даст овардани ин ахбор маблағ ҷудо кардааст, агар дар иҷозатномаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ шартҳои дигаре пешбинӣ нашуда бошад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Ҳуқуқи моликият ба ахбори геологӣ ва маълумоти дигар оид ба сарватҳои зеризаминӣ бо тартиби муқарраркардаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон мисли дигар объектҳои моликият ҳифз карда мешавад.

Иҷрокунанда дар сурати халалдор нашудани манфиати тиҷоратии фармоишгар, ки дар шартнома зикр ёфтааст, ҳуқуқ дорад ахбори дар натиҷаи корҳои истифодаи манбаъҳои зеризаминӣ ба дастовардаашро ба мақсадҳои фаъолияти илмӣ ва таълимӣ истифода барад.

Ахбори геологӣ ва дигар ахборе, ки аз ҳисоби маблағи давлатӣ ба даст омадааст, бо шакли муайяншуда ба фонди давлатии ахбори геологӣ барои ҳифзу танзим дода мешавад.

Тартиб ва шартҳои истифодабарии ахбори зикршударо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#)).

Ташкилоту корхонаҳо ва шахрвандоне, ки ахбори геологӣ ва дигар намудҳои ахборро оид ба сарватҳои зеризаминӣ аз ҳисоби маблағи худ ба даст меоранд, ин ахбор ё маълумотро дар бораи он ба фонди давлатии ахбори геологӣ месупоранд ва шартҳои истифодаи онро дар асоси қонунгузориҳои ҷорӣ муайян менамоянд.

Шахсони мансабдор ӯҳдадоранд, ки ҳангоми ҷамъ овардан, нигоҳ доштан ва интиқол намудан, ё истифодаи дигари ахбор махфияти онро таъмин намоянд.

Моддаи 29. Баҳисобгирии давлатӣ ва бақайдгирии давлатӣ

Корҳои омӯзиши геологии сарватҳои зеризаминӣ, қитъаҳои манбаъҳои он, ки барои истихроҷи маъданҳои фойданок ё ба мақсадҳои новобаста ба истихроҷ дода шудаанд, бояд аз тарафи давлат ба ҳисоб ва ба қайд гирифта шаванд.

Баҳисобгирӣ ва бақайдгирии давлатӣ мувофиқи системаи ягона ва тартиби муқарраркардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#)).

Моддаи 30. Экспертиза ва тасдиқи давлатии захираи маъданҳои фойданок

Захираи маъданҳои фойданоки конҳои кашфшуда бояд аз ҷониби Комиссияи давлатӣ оид ба захираи маъданҳои фойданоки Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди экспертизаи давлатӣ, баррасӣ ва тасдиқ қарор гирад. Номгуӣ маъданҳои фойданок ва миқёси камтарини конҳои, ки Комиссияи мазкур бояд баррасӣ намояд, аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#)).

Манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ барои истифода ба мақсади истихроҷи маъданҳои фойданок танҳо пас аз экспертизаи давлатии захираи онҳо иҷозат дода мешаванд.

Хулоса дар бораи экспертизаи давлатии захираи маъданҳои фойданок асоси бақайдгирии давлатии захираи кашфшудаи маъданҳои фойданок мебошад.

Захираи маъданҳои фойданокро дар ҳамаи марҳилаҳои омӯзиши геологии кон экспертизаи давлатӣ кардан мумкин аст, ба шарте ки маводи геологии ба экспертиза пешниҳодшуда барои арзёбии ҳолисонаи сифату миқдори захираи маъданҳои фойданок, аҳамияти он барои хоҷагии халқ, шароити техникӣ, гидрогеологӣ, экологии истихроҷи маъдан ва шартҳои дигари истихроҷи он имкон диҳад.

Ахбор оид ба қитъаҳои манбаъҳои сарватҳои зеризаминие, ки барои сохтмон ва истифодаи иншоотҳои зеризаминӣ мувофиқ буда, бо кандани конҳои маъданҳои фойданок вобаста нестанд, низ бояд мавриди экспертизаи давлатӣ қарор гирад. Чунин қитъаҳоро барои истифодабарӣ танҳо пас аз экспертизаи давлатии ахбори геологӣ додан мумкин аст.

Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ дар сурати ба истифода додани манбаҳои сарватҳои зеризаминӣ ҳамзамон барои омӯзиши геологӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданок метавонанд аз рӯи иҷозатнома маъданро то экспертизаи давлатии захираи маъданҳои фойданок истихроҷ намуда, баъди ин маводро, ки натиҷаҳои марҳалаи босуръат кандани конҳои маъданҳои фойданокро дар бар мегиранд, пешниҳод кунанд ([Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Захираи маъданҳои фойданок ва ахбори геологӣ оид ба қитъаҳои барои истифодабарӣ пешбинишударо фақат мақоми ваколатдори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон экспертизаи давлатӣ мекунад ([Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120](#)).

Моддаи 31. Кадастри давлатии конҳо ва зухуроти маъданҳои фойданок

Конҳо ва зухуроти маъданҳои фойданок бо мақсади таҳияи барномаҳои давлатӣ ва минтақавии омӯзиши геологии манбаҳои сарватҳои зеризаминӣ, истифодаи комплекси конҳои маъданҳои фойданок, ҷойгиронии оқилонаи корхонаҳои истихроҷи он, инчунин бо дигар мақсадҳои хоҷагии халқ мавриди кадастри давлатӣ қарор мегиранд.

Кадастри давлатии конҳо ва зухуроти маъданҳои фойданок бояд маълумотро дар бораи ҳар кон, сифату миқдори маъданҳои асосӣ ва маъданҳои фойданоки ҳамроҳи онҳо ҷойгир, унсурони ин маъданҳо шароити техникӣ, гидрогеологӣ, экологии истихроҷи маъдан ва дигар шароити истифодаи кон ва аҳамияти геологӣ иқтисодии он, инчунин маълумотро оиди ҳар як зухуроти маъданҳои фойданок дарбар гирад.

Моддаи 32. Баланси давлатии захираи маъданҳои фойданок ва аз ҳисоб баровардани захираҳои балансӣ

Бо мақсади ба ҳисобгирии вазъи базаи ашёи хоми минералӣ баланси давлатии захираи маъданҳои фойданок ҷорӣ карда мешавад. Баланс давлатӣ бояд дар бораи миқдор, сифат, дараҷаи омӯзиши захираи ҳар як намуди маъдани фойданоки конҳои дорои аҳамияти саноатӣ, ҷойгиршавии захираҳо, дараҷаи азхудкунии саноатӣ, истихроҷу талафот ва аз захираи маъданҳои фойданоки кашфшуда таъмин будани саноат маълумот дошта бошад.

Маъданҳои фойданоки истихроҷгардида ва ҳамчунин захираи маъданҳои фойданок, ки дигар аҳамияти саноатӣ надоранд ва дар рафти истихроҷи маъдан гум шудаанд ва минбаъд зимни корҳои иқтишофи геологӣ ҷуд ҳуд конкушоӣ аҳамияташон тасдиқ нагардид, бояд мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоб бароварда шаванд.

Захираи дар баланс будаи маъданҳои фойданок, ки аҳамияти саноатии ҳудро гум кардааст ва дар рафти истихроҷ, гум шудааст ё худ минбаъд зимни корҳои иқтишофи геологӣ ё конкушоӣ аҳамияташ тасдиқ нагардидааст, бо мувофиқаи мақомоти назорати истихроҷи маъдан аз ҳисоби корхонаи истихроҷи маъдан бароварда мешавад.

Моддаи 33. Чорӣ намудани кадастри давлатии конҳо ва зухуроти маъданҳои фойданок ва баланси давлатии захираҳои маъданҳои фойданок

Кадастри давлатии конҳо ва зухуроти маъданҳои фойданок ва баланси давлатии захираи маъданҳои фойданок дар асоси ахбори геологӣ, ки ташкилоту корхонаҳои машғули омӯзиши геологии манбаъҳои зеризаминӣ мувофиқи Қонуни мазкур ба фонди давлатии ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ мефиристанд, инчунин дар асоси ҳисоботи давлатии корхонаю ташкилотҳои кашфкунандаи конҳои маъданҳои фойданок ва истихроҷи онҳо, ки бо тартиби муқарраркардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳамин фонд пешниҳод менамоянд, тартиб дода, чорӣ карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 34. Ҳифзи қитъаҳои сарватҳои зеризаминии дорои аҳамияти махсуси илмию фарҳангӣ

Ҳар як фаъолияте, ки ҳифозати падидаҳои нодири геологӣ, унсурҳои минералогӣ, объектҳои палеонтологӣ ва қитъаҳои дигари сарватҳои зеризаминии дорои аҳамияти махсуси илмию фарҳангӣ, мамнӯъгоҳ ва ёдгориҳои геологиро халалдор мекунад, манъ карда мешавад.

Истифодабарандагон дар сурати ошкор намудани унсурҳои геологӣ-менералогӣ, шихобпора, объектҳои палеонтологӣ, археологӣ ва объектҳои дигари дорои аҳамияти илмию фарҳангӣ ҳангоми истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ бояд кори қитъаҳои дахлдорро боздошта, дар ин бора ба мақоми идораи фонди давлатии сарватҳои зеризаминӣ хабар диҳанд.

Моддаи 35. Нахусткашшофи конҳои маъданҳои фойданок

Шахсоне нахусткашшофи конҳои маъданҳои фойданок доништа мешаванд, ки кони маъданҳои фойданоки қаблан номаълум ва хосиятҳои дигари сарватҳои зеризаминии дорои қимати саноатӣ илмӣ ё захираҳои иловагии маъданҳои фойданок, инчунин хосияти қаблан номаълуми сарватҳои зеризаминӣ ва намуди нави ашёи хоми минералиро дар кони қаблан маълуме, ки аҳамияти саноатии конро афзун мекунад, кашф кардаанд.

Нахусткашшофони кони маъдани фойданок ва хосиятҳои дигари пурқимати сарватҳои зеризаминӣ ба гирифтани мукофот ҳуқуқ доранд.

Ҳуқуқи нахусткашшофон ва тартиби ба онҳо додани мукофоти пулиро қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

ҲАСЛИ IV. ТАНЗИМИ ДАВЛАТИИ МУНОСИБАТҲО ОИД БА ИСТИФОДАИ САРВАТҲОИ ЗЕРИЗАМИНӢ

Моддаи 36. Вазифаҳои танзими давлатии муносибатҳои истифодаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ

Ба манфиати наслҳои имрӯзу фардои халқи Ҷумҳурии Тоҷикистон васеъ кардани базаи ашёи хоми минералӣ, истифодаи ҳифзи оқилонаи сарватҳои

зеризаминӣ вазифаи асосии танзими давлатии муносибатҳо оид ба истифодаи манбаъҳои зеризаминӣ мебошад.

Муносибатҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ тавассути идоракунии, иҷозатномадиҳӣ, баҳисобгирӣ ва назорат аз тарафи давлат танзим карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Вазифаҳои танзими давлатӣ аз инҳо иборат аст:

1) муайянкунии ҳаҷми истихроҷи намудҳои асосии маъданҳои фойданок барои марҳилаи ҷорӣ ва оянда умуман дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва манотиқи ҷудогонаи он;

2) тараққӣ додани базаи ашёи хоми минералӣ ва тайёр кардани захираи қитъаҳои манбаи сарватҳои зеризаминие, ки барои сохтмони иншоотҳои зеризаминии новобаста бо истихроҷи маъданҳои фойданок истифода мешаванд;

3) муқаррар кардани ҳадду андозаи фиристодани ашёи хоми минералии истихроҷшаванда;

4) ҷорӣ намудани пардохтҳои вобаста ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ва нархҳои танзимшавандаи намудҳои алоҳидаи ашёи хоми минералӣ;

5) муайян кардани стандартҳои (меъёру қоидаҳои) соҳаи омӯзиши геологӣ, истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ, бехатарии корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ.

Моддаи 37. Идораи давлатии истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ

Идораи давлатиро дар соҳаи истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, кумитаҳои иҷроияи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ тавассути мақомоти давлатӣ (фонди ахбори геологӣ дар бораи сарватҳои зеризаминӣ, умури назорати истихроҷи маъдан ва ғайра) ба ҷо меоранд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120, аз 05.01.2008 № 351*).

Идора ва ихтиёрдорӣ кардани фонди давлатии сарватҳои зеризаминиро низомномаи дахлдори тасдиқнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 38. Назорати давлатӣ ба истифодаи оқилона ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ

Таъмини риояи қоидаи муқарраркардаи қонунгузорӣ дар бобати истифодаи сарватҳои зеризаминӣ аз тарафи тамоми истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, стандартҳои (меъёру қоидаҳои) бо тартиби муайян муқарраркардаи соҳаи омӯзиши геологӣ, истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ, қоидаҳои ҷорӣ намудани ҳисобу китоб ва ҳисоботи давлатӣ

вазифаи назорати давлатӣ ба истифодаи оқилона ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ мебошанд.

Назорати давлатиро ба истифодаи оқилона ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ мақомоти давлатии назорати геологӣ, мақомоти давлатии назорати истихроҷи маъдан якҷоя бо мақомоти ҳифзи табиат ва мақомоти дигари давлатӣ ба ҷо меоранд.

Ваколати мақомоти давлатии назорати геологиро низомномаи тасдиқкардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд (*Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 39. Назорати давлатии истифодаи бехатарии сарватҳои зеризаминӣ ва ҳифзи онҳо

Аз тарафи тамоми истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, риоя кардани қонунгузорӣ, стандартҳои (меъёру қоидаҳои) муқарраршудаи иҷроии бехатарии корҳо, пешгирӣ ва бартараф кардани оқибати зараровари онҳо ба аҳоли, муҳити зист, биноҳо ва иншоотҳо, инчунин ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ вазифаи назорати давлатии истифодаи хатари бехатарии сарватҳои заризамини ва ҳифзи онҳо ба шумор мераванд.

Назорати давлатии истифодаи бехатарии сарватҳои зеризаминӣ ва ҳифзи онҳо ба зиммаи мақомоти давлатии назорати истихроҷи маъдан гузошта мешавад. Ин мақомот фаъолияти худро якҷоя бо мақомоти давлатии назорати геологӣ, ҳифзи табиат ва мақомоти дигари манфиатдор амалӣ мегардонанд.

Салоҳияти мақомоти давлатии назорати истихроҷи маъдан, ҳуқуқ, вазифаҳо ва тартиби кори онҳоро низомномаи тасдиқнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад (*Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 40. Назорати идоравӣ ба истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ

Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, инчунин иттиҳодияҳои онҳо, сарфи назар аз шакли моликият, ўҳдадоранд ба риояи тартиби муқарраршудаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ва ҳифзи он назорати идоравӣ ташкил намоянд.

Назорати идоравиро хадамоти маркшейдерӣ, геологӣ ва хадамоти дигари корхонаҳо ва иттиҳодияҳои онҳо ё ташкилотҳои махсус дар асоси шартнома амалӣ мегардонанд.

Низомномаҳои намунавии хадамоти маркшейдерӣ ва геологиро мақоми давлатии ваколатдори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад (*Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120*).

Бидуни хушсифат ва сари вақт таъмин намудани корҳои геологӣ ва маркшейдерии истихроҷи маъдан, инчунин бидуни баҳисобгирии вазъ ва камузиёдшавии захираи маъданҳои фойданок истифода бурдани сарватҳои зеризаминӣ манъ аст.

Моддаи 41. Лоиҳакашии корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва коркарди ашёи хоми минералӣ, инчунин иншоотҳои зеризаминии новобаста ба омӯзиши сарватҳои зеризаминӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданок

Лоиҳаи корхонаҳои истихроҷи маъдан, инчунин иншоотҳои зеризаминӣ новобаста ба омӯзиши сарватҳои зеризаминӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданокро ташкилотҳои махсуси лоиҳакашӣ дар асоси захираи тасдиқшудаи маъданҳои фойданок бо назардошти таъмини бехатарии экологӣ ва тараққиёти комплекси минтақа мекашанд.

Қойҳои сохтмони корхонаҳои истихроҷ ва коркарди маъданҳои фойданок, инчунин иншоотҳои зеризаминии новобаста ба омӯзишу истихроҷи маъданҳои фойданокро комиссияҳои махсус ташкилшуда муайян карда, бо мақомоти худидораи маҳаллӣ, мақомоти назорати давлатии истихроҷи маъдан ва мақомоти дигари манфиатдор мутобиқ менамоянд.

Дар рафти лоиҳакашии корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва коркарди ашёи хоми минералӣ, инчунин иншоотҳои зеризаминии новобаста ба мақсадҳои омӯзиши сарватҳои зеризаминӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданок ташкилоти лоиҳасоз ӯҳдадор аст, ки маълумотро дар бораи хусусиятҳои таъсири объекти лоиҳавӣ ба муҳити зист интишор намояд.

Лоиҳаҳои сохтмон, васеъкунӣ ва навсозии корхонаҳои истихроҷи маъдан ва иншоотҳои зеризаминӣ то амалӣ шуданашон бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд экспертизаи комплекси давлатӣ, аз ҷумла экспертизаи экологӣ шаванд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*).

Меъёрҳои лоиҳакашии технологии корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва коркарди ашёи хоми минералӣ, инчунин иншоотҳои зеризаминии новобаста аз мақсадҳои омӯзиши сарватҳои зеризаминӣ ва истихроҷи маъданҳои фойданок истифодашаванда бояд бо мақомоти давлатии назорати истихроҷи маъдан дар доираи салоҳияти он мувофиқат карда шаванд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*).

Ташкилотҳое, ки лоиҳаи корхонаҳо ва технология, маҳсулот ва таҷҳизоти марбут ба истифодабарии сарватҳои зеризаминиро мекашанд, инчунин ташкилотҳое, ки ҷунин лоиҳаҳоро мавриди экспертиза қарор медиҳанд, бояд иҷозатномаи бо тартиби муқарраркардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон додашударо дошта бошанд (*Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120*, (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Моддаи 42. Талабҳои истихроҷи маъданҳои фойданок, коркарди ашёи хоми минералӣ ва истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ба мақсадҳои дигар

Истихроҷи маъданҳои фойданок ва ба мақсадҳои дигар истифода бурдани сарватҳои зеризаминӣ мувофиқи қонунгузори амалкунанда лоиҳаҳои тасдиқшуда, нақшаҳои вусъати корҳои истихроҷи маъдан, лоиҳаҳо ва схемаҳои истихроҷи нафт, газ, обҳои зеризаминӣ, қоидаҳои истифодаи

техника, қоидаҳои ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ, қоидаҳои санитарӣ, меъёрҳои экологӣ ва ғайра амалӣ гардонда мешавад.

Қоидаҳои истифодаи техника, қоидаҳои ҳифзи сарватҳои зеризаминиро мақомоти давлатии махсус ваколатдоршуда тасдиқ менамоянд.

Ҳангоми истихроҷи маъданҳои фойданок, коркарди ашёи хоми минералӣ ва ба мақсадҳои дигар истифода бурдани сарватҳои зеризаминӣ бояд корҳои зерин ба ҷо оварда шаванд:

1) роҳ надодан ба талафоти аз меъёр зиёд ва каммаъданшавӣ тарошидани танаву қабати конҳои маъдан, интихобан истихроҷ кардани маъдан, ки аз ин қимати захираи ашёи хоми минералии дар конҳо боқимонда паст мешавад, инчунин захираи маъданҳои фойданок беасос талаф меёбад;

2) дар рафти корҳои истихроҷи маъдан роҳ надодан ба вайроншавии конҳои фаъол ва конҳои ҳамшафати онҳо, инчунин ҳифз намудани захираи маъданҳои фойданок, ки дар қаъри замин муваққатан нигоҳ дошта мешаванд ва конҳои маъдане, ки барои истифодаи минбаъда лозиманд;

3) баҳисобгирӣ ва ҳисоботдиҳии давлатии камузиёдшавии захираи маъданҳои фойданок, талаф ва камтаркибшавии маъданҳои фойданок ба инобат гирифтани азхудкунии комплексӣ ва истифодаи ашёи хоми минералӣ, инчунин миқёси коркардшудаи кони сарватҳои зеризаминӣ;

4) бозиктишофи кони маъданҳои фойданок ва иҷрои дигар корҳои геологӣ, корҳои маркшейдерӣ, инчунин тартиб додану ҳифз кардани ҳуҷҷатҳои геологӣ маркшейдерӣ;

5) баҳисобгирӣ ва назорати сифату миқдори тақсими ҷузъиёти фойданоки ашёи хоми минералии мавриди коркард, маҳсулоти ниҳои партови маъдан;

6) бехатар анҷом додани корҳои маъданӣ, ки бо истифодаи қаъри вобастаанд;

7) ҷорӣ намудани назорати доимии ҳолати объектҳои гурундани (дар анбор ҷой додани) моддаҳои зараровар ва ҳолати муҳити табиӣ зист, инчунин андешидани тадбирҳои самарабахши муҳофизат ва вақт огоҳ намудани аҳоли ҳангоми сар задани фалокат;

8) роҳ надодан ба ҷойгиронии моддаҳои зараровар ва партовҳои захрдор дар ҳудуди конҳои маъданҳои фойданок, дар болои захираи маъданҳо, иншоотҳо ва объектҳои воқеӣ манбаъҳои зеризаминӣ;

9) роҳ надодан ба гурундани партовҳои басо хавфнок ва радиоактивии корхонаҳои давлатӣ ва шахрвандони хориҷӣ дар қитъаҳои кӯҳию замини ҷудо кардашуда.

ФАСЛИ V. ПАРДОҲТИ ҲАҚҚИ ИСТИФОДАИ САРВАТҲОИ ЗЕРИЗАМИНӢ

Моддаи 43. Системаи пардохти ҳаққи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Истифодаи сарватҳои зеризаминӣ пулакӣ мебошад.

Системаи пардохти ҳаққи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборат аст:

- пардохт барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ;
- маблағчудокунӣ барои васеъ кардани базаи ашёи хоми минералӣ;
- пардохти ҳаққи иҷозатнома ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)).

Гайр аз ин, истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ бочу андоз ва намудҳои дигари пардохт, ки Қонун пешбинӣ намудааст, аз ҷумла ҳаққи истифодаи замин ва ахбори геологӣ месупоранд. Онҳо дар сурати каммаъдан шудани манбаъҳои зеризаминӣ мувофиқи моддаи 48-уми Қонуни мазкур таҳфифи пардохтро гирифта метавонанд.

Моддаи 44. Пардохт барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Пардохт барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ҳангоми ҷустуҷӯӣ, иктишофу омӯзиши конҳои маъданҳои фойданок, ҳангоми истихроҷ ва мақсадҳои дигари истифодаи сарватҳои зеризаминӣ аз тамоми истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, аз ҷумла ҳангоми ба истифодаи манбаъҳои зеризаминӣ ҷалб гардидани маблағгузорони хориҷӣ, ситонда мешавад мувофиқи Қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#), аз [05.01.2008 № 351](#)).

Ҳангоми пешниҳод намудани қитъаи замин барои истифодаи конҳои канданиҳои фойданок, истифодабаранда хароҷоти давлатӣ ва ё шахси ҳуқуқии дигарро, ки барои ҷустуҷӯӣ, арзёбӣ ва иктишоф масраф шудааст, пардохт менамояд. Хароҷот бо тартиби муқаррарнамудаи Қоидаҳои ҷуброни хароҷоти ҷустуҷӯӣ, арзёбӣ ва иктишофи канданиҳои фойданок, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ кардааст, пардохта мешавад ([Қонуни ҚТ аз 31.12.2008 № 471](#)).

Ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ истифодабарандагоне, ки тамоми навъҳои корҳои геологиро аз ҳисоби маблағҳои бучети давлатӣ доир менамоянд, аз пардохт озод карда мешаванд.

Моддаи 45. Шаклҳои пардохт барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ

Пардохт барои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар шаклҳои зерини муқарраркардаи иҷозатнома ситонида мешавад ([Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351](#)):

1) музди пулакӣ;

2) як қисми ашёи хоми минералии истихроҷшуда ё дигар маҳсулоте, ки истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ истехсол мекунад, ба истиснои маводи радиоактивӣ, металлҳои асил, алмос ва дигар маводу маҳсулоте, ки мувофиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон комилан ба салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил мешаванд ([Қонуни ҚТ аз 04.11.1995 № 120](#));

3) иҷрои кор ё хизматрасонӣ, ба истиснои хизмати дорои хусусият ҳарбӣ ва ахборе, ки сирри давлатӣ ё тиҷоратии корхона мебошад;

4) ба ҳисоб гирифтани маблағе, ки ба буҷети ҷумҳурӣ ва буҷетҳои Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, ноҳияҳо, шаҳрҳо чун ҳиссаи фонди ибтидоии корхона сохташавандаи истихроҷи маъдан ирсол мегардад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*).

Андозаи пардохт барои ҳуқуқи истихроҷ бо назардошти намудҳои маъдани фойданок, миқдору сифати захираи он, шароити табию географӣ, иқтисодӣ ва шароити техникийи ҷустуҷӯ ва иктишоф, баҳрабардории кон, дараҷаи таҳдиди хавфу хатар муайян карда мешавад. Тартиби каму беш пардохтани андозро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад (*Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 46. Маблағҷудокунӣ барои васеъ кардани базаи ашёи хоми минералӣ

Пул барои васеъ кардани базаи ашёи хоми минералӣ аз тарафи истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, ки бо истихроҷи ҳамаи намудҳои маводи маъданӣ машғуланд, мувофиқи моддаи 15-уми ин Қонун ҷудо карда мешавад. Ин пул ба буҷети ҷумҳурӣ дар шакли пардохти ҷуброни ҷузъии хароҷоти корҳои иктишофоти геологӣ дохил мешавад ва барои бо пул таъминкунии корҳои омӯзиши геологӣ сарватҳои зеризаминӣ ва арзёбӣ намудани захираҳои маъданҳои фойданок истифода мегардад.

Маблағҳои пардохтнамудаи истифодабарандагон, ки корҳои иктишофи геологиро мувофиқи лоиҳаи аз ҷониби мақоми ваколатдор тасдиқшуда (мувофиқашуда) маблағгузорӣ намудаанд, ба ҳаҷми маблағгузории воқеӣ баъд аз тасдиқ намудани захираҳои канданиҳои фойданок аз ҷониби Комиссияи давлатии захираҳо ва тасдиқи воқеияти кашфи кон аз тарафи мақоми ваколатдор аз ҳисоби кам кардани маблағи пардохтҳои истифодабарандагони қазри замин (роялти ва бонуси истихроҷӣ), ки Кодекси андозаи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст, ҷуброн карда мешавад (*Қонуни ҶТ аз 31.12.2008 № 471*).

Хориҷ карда шуд (*Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120*).

Андозаи маблағҷудокуниро барои васеъ кардани базаи ашёи хоми минералӣ, тартиби ситондан ва тақсиму истифодаи онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд (*Қонуни ҶТ аз 04.11.1995 № 120*).

Моддаи 47. Пардохти ҳаққи иҷозатномадиҳӣ

(*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*)

Ҳаққи иҷозатномадиҳӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба буҷет" ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият" пардохт карда мешавад (*Қонуни ҶТ аз 05.01.2008 № 351*).

Моддаи 48. Кам кардани пули пардохт барои каммаъдан шудани манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ

Барои каммаъдан гаштани манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ аз шахсони зерин барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ камтар пули пардохт ситонида мешавад:

1) аз истифодабарандаи сарватҳои зеризаминие, ки бо вучуди кам будани даромади иқтисодии кон шартҳои истифодаи оқилонаи захираҳои кашфшударо риоя намуда, бо сабабҳои объективӣ маъданҳои ғойданокӣ камеб истехсол мекунад;

2) аз истифодабарандаи сарватҳои зеризаминие, ки аз захираи боқимондаи пастсифат, ба истиснои ҳолатҳое, ки сифати захираи маъданҳои ғойданок дар натиҷаи интиҳобан истихроҷ намудани маводи кон паст мегардад, маъданҳои ғойданок истихроҷ менамояд.

Қарори кам кардани пули пардохтро барои каммаъдан шудани манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ мақоми давлатие қабул мекунад, ки барои ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ иҷозатнома медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

ФАСЛИ VI. ҶАВОБГАРӢ БАРОИ ВАЙРОН КАРДАНИ ҚОНУНГУЗОРИ ДАР БОРАИ САРВАТҲОИ ЗЕРИЗАМИНӢ

Моддаи 49. Ҷавобгарӣ барои вайрон кардани Қонун дар бораи сарватҳои зеризаминӣ

Шахсиятҳои ҳуқуқӣ ва воқеие, ки барои аъмоли зайл гунаҳкоранд (*Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351*):

1) риоя накардани тартиботи муқарраркардаи ҳамин Қонуни истифодаи сарватҳои зеризаминӣ;

2) худсарона истифода бурдани сарватҳои зеризаминӣ;

3) риоя накардани талаботи стандартҳои (меъёру қоидаҳои) бо тартиби муайян тасдиқшудаи истифодаи бехатари сарватҳои зеризаминӣ, ҳифзи онҳо ва муҳити табиӣи зист, аз ҷумла хилофкорихое, ки манбаъҳои зеризаминиро олуида сохта, кони маъданҳои ғойданокро ғайриқобили истифода мегардонанд;

4) риоя накардани ҳуқуқи моликӣ ба ахбори геологӣ ва ахбори дигар ва ё ҳуқуқи ҳифзи махфияти он;

5) сохтмони худсарона дар масоҳати конҳои маъданҳои ғойданок;

6) эҳтиёт накардани биноҳо, иншоотҳо ва инчунин ҳудуди махсус ҳифзшаванда ва объектҳои муҳити табиӣи зист ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ;

7) нобуд кардан ё зарар расондан ба чоҳҳои мушоҳидавӣ режимии обҳои зеризаминӣ, инчунин аломатҳои маркшейдерӣ ва геологӣ;

8) мудом риоя накардани тартиби пардохти пули истифодаи сарватҳои зеризаминӣ;

9) иҷро накардани талабҳои барои аҳоли бехавф гардонидани кону чоҳҳо, ки барҳам дода, ё худ хобонида мешаванд, инчунин талабҳои эҳтиёт кардани манбаҳои маъданҳои фойданок, кону чоҳҳо дар давраи хобондани онҳо;

10) қобили истифодаи минбаъда накардани қитъаҳои замин ва дигар объектҳои табиӣ, ки дар натиҷаи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ зиён дидаанд;

11) иҷро накардани фармонҳои мақомоти назоратӣ, мувофиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарии ҷиноӣ, маъмурӣ ва ҷавобгарии дигар кашида мешаванд.

Қонунгузорӣ метавонад барои аъмоли дигари зидди Қонуни сарватҳои зеризаминӣ низ ҷавобгарӣ муқаррар намояд.

Моддаи 50. Ҳал намудани баҳсҳо

(Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351)

Баҳсҳо оид ба истифодабарии сарватҳои зеризаминӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал карда мешаванд *(Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351)*.

Моддаи 51. Додани товони зиён

Товони зиёне, ки дар натиҷаи фаъолияти корхонаю муассиса ва ташкилотҳо, шаҳрвандон, мақомоти ҳокимият ва идораҳо ба истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ расидааст, аз ҳисоби маблағи худашон ва буҷетҳои дахлдор ҷуброн мешавад.

Агар қитъаи манбаҳои зеризаминӣ мавриди истифода қарор нагирифта бошад, товони зиён ба буҷети Ҷумҳурии Тоҷикистон, буҷетҳои ноҳияю шаҳрҳо бо роҳи ҳиссагузорӣ ирсол мегардад.

Бо ризояти тарафҳои манфиатдор ҷуброни пулии зиёнро метавон бо корҳои барқарорсозии хусусиятҳои табиӣ харобгардидаи манбаҳои сарватҳои зеризаминӣ иваз кард.

Истифодаи худсаронаи сарватҳои зеризаминӣ ва сохтмони худсарона дар замини дорои манбаи маъданҳои фойданок бидуни ҷуброни хароҷоти истифодаи ғайри қонунии сарватҳои зеризаминӣ қатъ мегардад.

ФАСЛИ VII. ШАРТНОМАҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

(Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351)

Моддаи 52. Шартномаҳои байналмилалӣ

(Қонуни ҚТ аз 05.01.2008 № 351)

Агар дар шартномаи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон назар ба қоидаҳои муқарраркардаи Қонуни мазкур қойдаҳои дигар муайян шуда

бошанд, қоидаҳои шартномаи байналмилалӣ татбиқ карда мешаванд (*Қонуни
ҚТ аз 05.01.2008 № 351*).

Раиси Шӯрои Олии

Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш. Душанбе,

аз 20 июли соли 1994, № 983

Э. РАҲМОНОВ